

**ORIMATTILAN KAUPUNGIN
VUODEN 2026
TALOUSARVION SEKÄ
VUOSIEN 2026-2028
TALO USSUUNNITELMAN
LAADINTAOHJEET**

ORIMATTILA
Elämää oosta aahan

Sisällys

1. Talousarvion laadinnan lähtökohdat	2
1.1 Aikataulu.....	2
1.2 Talouden ja toiminnan periaatteet	2
1.3 Yleinen taloudellinen tilanne.....	3
1.4 Laadinnan lähtökohdat.....	5
1.5 Riskienhallinta	6
1.6 Kehyksen mukainen tuloslaskelma.....	7
1.7 Investoinnit ja lainakanta.....	7
2. Strategia ja taktiset tavoitteet	9
2.1 Strategiakokonaisuus.....	9
2.2 Strategian kärkihankkeet ja taktiset tavoitteet 2026	9
2.3 Taktisten tavoitteiden raportointi.....	10
3. Henkilöstösuunnittelu	10
4. Talousarviokirjan sisältö	11
4.1 Rakenne ja perustelutekstit.....	11
5. Käyttötalous	12
5.1 Käyttötalouden sitovuus.....	12
5.2 Käyttötalouden kehys	13
5.3 Toimialojen talousarvion valmistelu	13
5.4 Käyttötalouteen liittyvät erityisohjeet.....	14
5.4.1 Talouden tasapainottamisen toimenpiteet.....	14
5.4.2 Maksut ja taksat	14
5.4.3 Henkilöstömäärärahat	14
5.4.4 Palkat ja palkkiot.....	15
5.4.5 Henkilösivukulut (ennakko)	15
5.4.6 Henkilöstön osaamisen kehittäminen	15
5.4.7 Henkilöstön työhyvinvointi ja yhteisöllisyys.....	16
5.4.8 Työterveydenhuolto.....	16
5.4.9 Henkilöstön matkustaminen.....	16
5.4.10 Sisäiset erät	16
5.4.11 Poistot.....	17
5.4.12 ICT -kustannukset.....	17

1. Talousarvion laadinnan lähtökohdat

1.1 Aikataulu

23.6.2025	Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2026 talousarvion laadintaohjeet ja talouden kehymisen
25.8.2025	Toimialat ovat valmistelleet alustavat talousarvioluvut ja esitykset taktisiksi tavoitteiksi (2-4 kpl/toimiala)
26.8.2025	Toimialajohtajat esittelevät toimialansa alustavat talousarvioluvut sekä esitykset taktisiksi tavoitteiksi johtoryhmän kesäkokouksessa
10.-12.9.2025	Kaupunginjohtajan talousarvioneuvottelut, vaihe I
syyskuu 2025	Valiokuntien talousarvioseminaarit (vapaaehtoiset) ja valiokuntien talousarviokäsittelyt
8.10.2025 mennessä	Sivistys- ja elinvoimavaliokunnan sekä tytäryhtiöiden talousarvioesitykset
10.10.2025	Valtuustoseminaari (valiokuntien TA-esitykset ja investointien pitkä lista)
15.-16.10.2025	Kaupunginjohtajan talousarvioneuvottelut, vaihe II
29.10.2025	Kaupunginjohtaja julkaisee talousarvioesityksensä
30.-31.10.2025	Kaupunginvaltuuston seminaari TA25
3.11.2025	Kaupunginhallitus tekee esityksen veroprosenteista
10.11.2025	Kaupunginvaltuusto tekee päätöksen veroprosenteista
17.11.2025	Kaupunginhallitus käsittelee talousarvion ja tekee talousarvioesityksen kaupunginvaltuustolle
1.12.2025	Kaupunginvaltuusto tekee päätöksen talousarviosta 2026 ja taloussuunnitelmasta 2026-2028
15.12.2025	Kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion toimeenpano-ohjeet
helmikuu 2026 mennessä	Kaupunginhallitus, valiokunnat ja jaostot ovat hyväksyneet alaisensa yksiköiden käyttösuunnitelmat vuodelle 2026

1.2 Talouden ja toiminnan periaatteet

Kunnan taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat Kuntalain 13. luku, Kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antamat ohjeet, suositus kunnan ja kuntayhtymän talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä Orimattilan kaupungin hallintosääntö.

Orimattilan kaupungin hallintosäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon vastuut ja taloudenhoitoa koskevat periaatteet sekä annettu määräyksiä talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, toiminnan ja talouden seurannasta sekä sisäisestä tarkastuksesta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus antaa valiokunnille, alaisilleen jaostoille ja toimialoille sekä alaisilleen taseyksiköille tarvittavat talousarvion laadinta- ja toimeenpano-ohjeet.

1.3 Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön 30.4.2025 julkaiseman kevään 2025 taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talous olisi kääntynyt kasvuun vuoden 2024 aikana ja taantuman pohja olisi ohitettu. Alkuvuoden 2025 tietojen perusteella Suomen talous on ollut hienoisessa kasvussa ja talouden ennustetaan kasvavan vuonna 2025 1,3 prosenttia, ja kasvun odotetaan olevan vuonna 2026 1,6 prosenttia ja vuonna 2027 1,5 prosenttia.

Maa- ja maailmantalouden ennustetaan kasvavan vuoden 2025 aikana 2,8 prosenttia. Kasvua varjostavat geopolitiittiset jännitteet sekä Yhdysvaltojen asettamat tuontitullit ja muiden maiden Yhdysvaltalaisille tuotteille asettamat vastatullit, jotka lisäävät epävarmuutta kauppapolitiikassa. Epävarmuus kauppapolitiikassa heijastuu sekä kotitalouksien kulutukseen että yritysten investointeihin kaikkialla. Maailmantalouden näkymien heikentymisestä huolimatta reaalityökalujen kasvu elvyttää Euroalueen taloutta. Toisaalta kiristyneen geopolitiikan seurakusena Eurooppa on investoimassa voimakkaasti puolustukseen ja infrastruktuuriin, mikä tukee Euroalueen talouskasvua. Myös työllisyystilanne euroalueella on hyvä, mikä tukee talouskasvua. Euroalueen talouden ennustetaan kasvavan 1,0 prosenttia vuonna 2025, vuonna 2026 kasvun odotetaan olevan 1,2 prosenttia ja vuonna 2027 1,3 prosenttia.

Suomen tavaraviennin kasvu on ollut vauhdilla kevääseen 2025 asti, mutta palveluiden kysyntä on ollut reippaassa kasvussa. Toisaalta tavaroiden viennin odotetaan kehittyvän myönteisesti, kun kysyntä euroalueella ja muilla Suomen tärkeillä vientimarkkinoilla piristyy. Suomen hintakilpailukyky on kunnossa, mikä tukee viennin elpymistä. Suomessa inflaatio on hidastunut vuonna 2024 ja alkuvuonna 2025, inflaation ollessa ennen koronaa edeltävällä tasolla. Vaikka veronkorotukset nostavat hintoja, muut tekijät pitävät inflaation matalalla tasolla. Ennakoivat indikaattorit viittaavat, että inflaatio pysyy matalalla tasolla jatkossakin; tuontihinnat ja kotimaiset tuottajahinnat eivät ole kasvaneet eikä palveluiden tuottajahinnat ovat laskussa. Vuoden 2025 inflaation odotetaan olevan keskimäärin 0,9 prosenttia, vuonna 2026 sen odotetaan olevan 1,6 prosenttia ja vuonna 2027 1,8 prosenttia.

Palkkojen nousuvauhti Suomessa jatkuu nopeana. Talven ja kevään 2025 uusien liittojen välisten työehtosopimusten kesto on noin kolme vuotta, joiden kustannusvaikutus sopimuskaudelta on noin kahdeksan prosenttia. Työehtosopimusten palkankorotusten arvioidaan kasvattavan nimellisansioita vuoden 2025 aikana keskimäärin 3,2 prosenttia. Toisaalta kotitalouksien ostovoiman kasvu on ollut hitaampaa johtuen heikosta työllisyystilanteesta, sosiaalietuuksien leikkauksista ja arvonlisäverokantojen nostosta. Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalityökalun ennakoitaan kasvavan vajaan prosentin vuonna 2025.

Valtiovarainministeriön 14.5.2024 julkaiseman Kuntatalousohjelman vuosille 2026–2029 mukaan Suomen hallituksen tavoitteena on, että kansantalouden tilinpidon mukainen kuntahallinnon rahoitusasema on lähellä tasapainoa tai hieman alijäämäinen vuonna 2027. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuntatalouden tilanteen merkittävää kohenemistä, sillä julkisen talouden painelaskelman perusteella kuntahallinnon rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on -0,6 prosenttia vuonna 2027. Hallitusohjelmassa valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä

mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2026 noin 3,5 mrd. euroa, missä on nousua vuodesta 2025 noin 130 miljoonaa euroa. Valtion ja kuntien välisen kustannusjaon tarkastus nostaa valtionosuuksia ylöspäin noin 70,7 miljoonaa euroa ja toisaalta valtion sopeutustoimet vähentävät valtionosuuksia 75 miljoonaa euroa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja valtiovarainministeriön valtionosuuksien välillä tehdään tehtävien siirto peruspalvelujen valtionosuuteen. Vaikka valtionosuuksiin lasketaan korotuksia kustannusjaon perusteella, hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosentin korotusta vastaava säästö, mikä alentaa myös valtionosuuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaiset valtionosuudet kunnille ovat noin 1,3 miljardia euroa. Näistä kuntayhtymille kohdistuu noin 1,1 miljardia euroa ja kunnille 200 miljoonaa euroa. Kehyskaudella 2026-2029 opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudet eivät kasva nykyisestä tasosta.

Valtiovarainministeriön julkaiseman Kuntatalousohjelman vuosille 2026–2029 mukaan kuntatalous heikkeni vuonna 2024 lähes kaikilla mittareilla. Kuntien toiminnan ja investointien rahavirta oli negatiivinen ja kuntien lainakanta kasvoi noin 0,7 miljardilla eurolla ollen 20,6 miljardia euroa. Vuodesta 2025 odotetaan vielä haastavampi, ja oletus on, että toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee edelleen -1,6 miljardiin euroon, merkittävimpinä selityksenä ollessa kunta-alan palkkajärjestelyt sekä TE-palveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille vuoden 2025 alusta. Kuntatalouden painelaskelmassa kuntien menojen odotetaan edelleen kasvavan tuloja enemmän vuosina 2026-2029. Kuntien menopaineina ovat palkkojen nousu sekä kasvaneet rahoitusvastuut työttömyyden hoidossa. Toisaalta vuonna 2028 kuntien valtionosuuksiin tehtyt määräaikaiset leikkaukset koskien vuosien 2023 ja 2024 liikaa maksettuja valtionosuuksia (liittyen sosiaali- ja terveydenhoidon sekä pelastustoimen uudistukseen) päättyvät, mikä tällöin parantaa tulovirtaa.

Valtiovarainministeriö on asettanut 31.8.2023 valmisteluryhmän valmistelemaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien uudistusta. Uudistuksessa valtionosuutta kohdennettaisiin kuntien kesken eri lailla, mikä tarkoittaisi, että osa kunnista olisi uudistuksen hyötyjiä ja osa häviäjiä. Valtiovarainministeriön tämän hetken suunnitelman mukaan valtionosuusjärjestelmän uudistus olisi voimassa vuoden 2027 alusta. Tämä tuo epävarmuutta vuosien 2027 ja 2028 valtionosuuksien laskentaan. Alkuvuodesta 2025 valmisteluryhmän esittäminen muutosten vaikutus Orimattilan valtionosuuksiin arvioitiin negatiiviseksi. Epävarmuutta valtionosuusuudistuksessa tuo myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen myötä valtionosuuslaskelmiin tehtyjen sote-siirtoerien osuus, mikäli ne poistettaisiin valtionosuuslaskelmista.

Orimattilassa työttömien osuus työvoimasta huhtikuussa 2025 oli 12,2 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli yhteensä 885, mikä oli 73 vähemmän kuin maaliskuussa 2025, mutta 107 enemmän kuin vuoden 2024 huhtikuussa. Huhtikuussa 2025 uusia avoimia työpaikkoja oli Orimattilassa tarjolla 19, mikä oli 34 vähemmän kuin maaliskuussa 2025 ja

4 vähemmän kuin huhtikuussa 2024. Lomautettujen määrä oli 103, missä oli vähennystä vuoden 2024 huhtikuusta 23 ja 34 vähennystä maaliskuusta 2024.

1.4 Laadinnan lähtökohdat

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio- ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Taloussuunnitelma voi siten olla alijäämäinen, mutta vain enintään siihen määrään kuin laadintavuoden lopussa arvioidaan kertyvän ylijäämää.

Vuoden 2024 tilinpäätös oli noin 127 000 euroa ylijäämäinen. Kaupungin taseeseen kertynyttä ylijäämää on noin 11,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 talousarviota hyväksyttäessä vuoden 2025 alijäämäksi oli budjetoitu 1,2 miljoonaa euroa, mutta taloussuunnitelmavuodet 2026 ja 2027 olivat budjetoitu ylijäämäiseksi laskemalla kyseisille vuosille 0,5 prosenttiyksikö veronkorotukset tuloveroon.

Orimattilan kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 6.5.2024 talouden tasapainottamisen toimenpiteet vuosille 2024–2026. Talouden tasapainottamisen toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti.

Lähtökohtana vuoden 2026 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2027–2028 laadinnalle on kuitenkin tasapainoinen taloussuunnitelma (tuotot kattavat kulut) kaikki kolme vuotta yhteen laskettuna. Veron korotuksia ei ole suunniteltu vuosille 2026–2028. Talousarvion raamissa on huomioitu työehtosopimusten mukaisten palkankorotusten vaikutus henkilöstökuluihin, muut menoihin mahdollisesti kohdistuvat korotukset tulee kattaa toimintaa tehostamalla.

Kuntaliiton tuottaman verotulojen ennustekehikon pohjalta arvioidut Orimattilan kaupungin verotulot vuonna 2025 ovat noin 35,0 miljoonaa euroa ja vuonna 2026 ovat noin 36,6 miljoonaa euroa. Verotulojen ennuste perustuu vuoden 2024 verojen tilityksiin sekä alkuvuoden 2025 verontilityksiin. Valtionosuudet koostuvat valtiovarainministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuksista. Valtiovarainministeriö laatii kuntakohtaisen ennusteen valtiovarainministeriön hallinnoimista valtionosuuksista, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö ei laadi ennustetta omista valtionosuuksistaan. Valtionosuuksien arvioidaan olevan vuonna 2026 noin 12,8 miljoonaa euroa, kun taas vuonna 2024 valtionosuudet ovat 13,1 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien laskenta vuosille 2027 ja 2028 perustuu vuoden 2026 valtionosuuksien tasoon huomioiden alle 15-vuotiaiden ikäluokkien pienenemisen, millä on suurin yksittäinen vaikutus valtionosuuksien tasoon. Vuodelle 2028 on huomioitu vuosien 2023 ja 2024 liikaa maksettujen valtionosuuksien takaisinperinnän lakkaaminen.

Orimattilan kaupungin elinvoiman varmistaminen edellyttää kasvua tukevien toimenpiteiden jatkamista. Talouden tasapainon varmistaminen vaatii tehokasta edunvalvontaa sekä valtiontukien ja avustuksien aktiivista hakemista. Yritysten toimintamahdollisuuksia ja uusia hankkeita on edistettävä.

Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee ottaa huomioon strategian kärkihankkeet ja niiden toimenpiteiden edellyttämät määrärahatarpeet.

Talousarvion laadintaohjeita noudatetaan vuoden 2026 talousarviota ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaa valmisteltaessa. Tavoitteena tulee pitää tasapainossa olevaa taloussuunnitelmaa. Toimenpiteiden valinta menojen kasvun hidastamiseksi, tulojen lisäämiseksi ja investointien priorisoimiseksi valmistellaan niin, että ne käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa elokuussa.

1.5 Riskienhallinta

Riskienhallinta on tunnistettujen riskien hallintaa eri keinoilla, kuten riskin poistaminen, sietäminen, siirtäminen (vakuuttaminen), jakaminen tai pienentäminen. Riskienhallinta koostuu riskien tunnistamisesta, arvioinnista, hallinnasta sekä seurannasta ja valvonnasta. Kokonaisvaltainen riskienhallinta tarkastelee strategisia, taloudellisia, toiminnallisia ja vahinkoriskejä sekä ulkoisia riskejä. Riskienhallintaan kuuluu riskinkantokyvyn ja -halun vertailu (kustannus)hyötyihin. Kyseessä on tuotos-panossuhteen vertailu.

Riskienhallinta on jatkuva, kaikkien yhteinen prosessi. Vain tunnistettuja riskejä voidaan hallita. Riskejä arvioidaan usein niiden todennäköisyyden ja vaikuttavuuden kautta. Vakaviksi arvioidut riskit on aina poistettava. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työturvallisuuteen liittyvät riskit (vaarojen ja riskienarviointi työturvallisuusnäkökulmasta arvioidaan/raportoidaan työsuojelun ohjeiden mukaisesti). Yleensä matalan riskiluokan omaaville asioille ei sovita toimenpiteitä.

Talousarviossa riskienhallinta käsitellään osana toimialojen talousarviota. Toimialat tarkastavat riskienhallinnan vastuuhenkilöt sekä riskien ja toimenpiteiden ajantasaisuuden 31.8.2025 mennessä. Strategiasta johdettujen taktisten tavoitteiden osalta riskien alustava tarkastelu tehdään 27.8.2025 mennessä ja käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa osana strategian kärkihankekokonaisuutta.

Riskienhallintamenetelmiä ovat esimerkiksi

- SWOT eli nelikenttäanalyysi
- tarkastuslista
- potentiaalisten ongelmien analyysi

Riskien tunnistaminen

1. Päätetään tarkasteltava alue.
2. Tunnistetaan riskit.
3. Arvioidaan riskien merkittävyys 4x4-taulukon avulla.
4. Päätetään riskien hallitsemiseksi tarvittavat toimenpiteet.
5. Määritellään vastuuhenkilö ja seurantatoimet.

6. Seurataan riskin tilannetta ja tarvittaessa päivitetään toimenpiteitä sekä muutetaan toimintatapoja.

7. Päivitetään riskilista vuosikellon mukaisesti vähintään kerran vuodessa ja arvioidaan tunnistetut riskit uudelleen.

1.6 Kehyksen mukainen tuloslaskelma

Tuloslaskelmassa esitetään kaupungin kokonaistalouden keskeiset erät. Siinä osoitetaan tulo- ja menojen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Verotulojen ja valtionosuuksien arviot kehyksessä perustuvat kevään 2025 ennakkotietoihin. Arviot tarkentuvat kesän ja syksyn aikana. Tuloslaskelmaan on huomioitu vain ulkoiset erät.

Tavoite taloussuunnitelmakaudelta on, että veroja ei nosteta ja talous on taloussuunnitelmakaudella tasapainossa. Kehyksessä taloussuunnitelmakausi on 159 000 euroa ylijäämäinen.

Tuloslaskelma, 1000 euroa	TP 2024	TA 2025	Raami 2026	TS2027	TS2028
Toimintatuotot	10 631	5 627	5 472	5 362	5 362
Valmistus omaan käyttöön	53	80	80	80	80
Toimintakulut	-49 859	-48 909	-49 657	-49 898	-50 650
Toimintakate	-39 172	-43 203	-44 106	-44 457	-45 209
Verotulot	34 384	35 500	36 570	37 300	38 507
Valtionosuudet	11 450	13 145	12 774	12 674	12 774
Rahoitustuotot ja -kulut	1 759	742	961	863	741
Vuosikate	8 420	6 184	6 200	6 381	6 814
Poistot ja arvonalentumiset	-8 430	-6 745	-6 460	-6 660	-6 714
Tilikauden tulos	-10	-561	-261	-280	99
Poistoeron muutos	137	200	200	200	200
Tilikauden yli- / alijäämä	127	-361	-61	-80	299

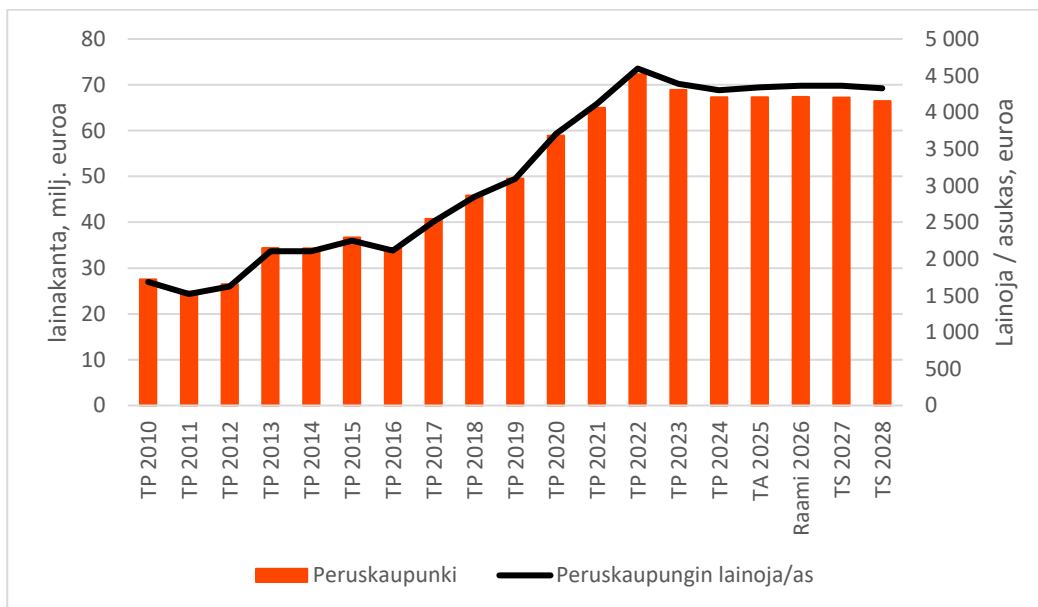
1.7 Investoinnit ja lainakanta

Kaupungin investointitaso on ollut vuoteen 2023 asti korkealla suhteessa käytettävissä olevaan rahaan. Tulevien vuosien investointitaso tulee sopeuttaa kestäväälle pohjalle, missä vuosikate kattaa tehtävät investoinnit sekä tytäryhtiöiden antolainojen muutokset (uusien myönnettävien lainojen ja lainojen lyhennysten erotuksen). Lähtökohta kestäväälle investointien tasolle on yhteensä 30 miljoonan euron investoinnit vuosille 2026–2030, tarkoittaen 6 miljoonan euron vuosittaisia investointeja. Investointimenot voivat yksittäisenä vuotena olla vuosina 2026–2030 suuremmat kuin 6 miljoonaa euroa, mutta vastaavasti pitää jonain toisena vuotena investointimenot olla vastaavan suuruisen erän verran pienemmät. Alla olevassa taulussa on esitetty raamin mukaiset investointimenot ja -tulot yhteensä sekä investointien netto yhteensä ja toimialoittainen investointien nettosumma.

30 miljoonan euron investointikehys vuosille 2026-2030 on suunnittelun pohjana. Talousarvion valmistelun yhteydessä voidaan arvioida uudelleen investointikehystä, mikäli kaupungin kokonaisuus näin vaatii, jotta kaupungin omaisuudesta pystytään pitämään järkevästi huolta. Kaupunginjohtajan talousarvioesityksessä investointikehys voi olla suurempi kuin raamin investointikehys, mutta huomioiden sen, että velkamäärä pysyy hallinnassa huomioiden korkokulut. Investointikehyksessä tulee myös huomioida tehtävien investointien vaikutus poistoihin ja sitä kautta vaikutus tulokseen.

1 000 euroa	TP 2024	TA 2025	Raami 2026	TS 2027	TS 2028
Investointimenot	-4 701	-4 560	-6 000	-6 000	-6 000
Investointitulot	321	243	110	110	110
Investoinnit, netto	-4 380	-4 317	-5 890	-5 890	-5 890
<i>Konsernitoimiala (sisältää maanoston)</i>	100	-890	-940	-940	-940
<i>Sivistystoimiala</i>	-241	-335	-230	-70	-200
<i>Elinvoimatoimiala</i>	-4 239	-3 092	-4 720	-4 880	-4 750

Lainakannan osalta tavoite on, että lainakanta ei kasva nykytasosta, vaan pysyisi noin 67 miljoonassa eurossa. Vuosikatteen tulee riittää investointeihin. Mikäli vuosikate ei riitä investointeihin, lainakanta kääntyy kasvuun. Korkotason nousu on johtanut siihen, että uusien lainojen korot ovat suuremmat kuin olemassa olevien lainojen korot. Tämä on kasvattanut ja kasvattaa tulevana vuosina rahoituskuluja.

2. Strategia ja taktiset tavoitteet

2.1 Strategiakokonaisuus

Talousarvion laadinnan lähtökohtana toimii kaupunginvaltuuston hyväksymä kaupungin strategia. Strategiassa kuvataan, millaisilla tavoitteilla Orimattilan kaupungin tulevaisuutta rakennetaan. Strategian toteuttaminen varmistetaan talousarvioprosessissa. Strategisella suunnittelulla sidotaan päätökset ja toimenpiteet sekä talous- ja henkilöstösuunnittelu yhdeksi kokonaisuudeksi, osaksi pitkän aikavälin kehittämistä.

Strategisten lupauksen ja tavoitteiden toteutumista seurataan mittareilla. Mittarit kertovat kehityksen suunnasta. Mittareilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät.

2.2 Strategian kärkihankkeet ja taktiset tavoitteet 2026

Strategian hyväksymisen jälkeen käynnistyi työskentely uusien kärkihankkeiden parissa. Johtoryhmä on kirkastanut strategian tavoitteita yhdessä valtuutettujen kanssa valtuustoseminaarissa 27.1.2023. Keskustelujen pohjalta linjattiin, että strategiset hankkeet ovat minimissään kaksivuotisia. Tarvittaessa yli valtuustokauden ulottuvia. Strategiset kärkitavoitteet pilkotaan vuosittain toteutettaviksi taktisiksi hankkeiksi, jotka ovat valtuuston nähdessä sitovia toiminnallisia tavoitteita. Toimialat valmistelevat esityksensä taktisiksi tavoitteiksi johtoryhmän kesäkokoukseen mennessä (25.8.2025). Tavoitteiden osalta tehdään myös riskitarkastelua. Taktisia tavoitteita määritellään kaupunkitasolla enintään viisi tavoitetta. Kaikkia toimialoja koskevat (toimialat läpileikkaavia) tavoitteita asetetaan yksi tai kaksi ja jokaisella toimialalla asetetaan yksi toimialaa koskeva oma tavoite.

Valiokuntien omat sitovat tavoitteet päätetään käyttösuunnitelmissa. Nämä tavoitteet johdetaan talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyistä taktisen tason tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen kommentit tulee ottaa huomioon tavoitteiden asettamisessa. Tavoitteen asettamisessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota sen mitattavuuteen sekä siihen, että se kuvaa sen toiminnan kehittämistä, jolle määräraha annetaan. Tavoite on asetettava siten, että siitä on pääteltävissä tavoitetaso ja tavoitteen saavuttamisastetta voidaan seurata ja arvioida sen toteutumista.

Mittarit voivat olla kvantitatiivisia tai kvalitatiivisia. Mittari voi olla esim. ominaisuus, tunnusluku tai toimenpide. Olennaista on, että mittarin avulla tulee ilmaistuksi, onko tavoite toteutunut vai ei. Mittareissa tulee olla esitettynä lähtötaso, haluttu muutossuunta ja haluttu tavoitetaso. Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaan hyvä mittari on

- yksinkertainen, ymmärrettävä ja viestittävässä,
- se osoittaa kehityksen suunnan,
- se on ristiriidattomasti määritelty
- sen tunnusluku on helposti tuotettavissa.

2.3 Taktisten tavoitteiden raportointi

Raportointi toteutetaan osavuosikatsauksien yhteydessä. Jokaiselle sitovalle tavoitteelle nimetään vastuutahot tulosaluetasolla, jotka vastaavat tavoitteen edistämisestä. Sitovia tavoitteita seurataan kaupunkitasoisesti kaupungin johtoryhmässä.

3. Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelu sisältää henkilöstöresurssien määrällisen ja laadullisen tarkastelun. Suunnittelussa määritellään toiminnalliset ja taloudelliset tarpeet huomioden tarvittavat vakanssit ja henkilöstökulujen varaukset sekä osaamistarpeet.

Henkilöstösuunnittelu pohjautuu palvelutarpeeseen, talouden tasapainottamisen toimenpiteisiin sekä palvelutuotannon toteuttamiseen tarvittaviin henkilöstöresursseihin ja osaamiseen. Suunnittelussa tulee etsiä aktiivisesti keinoja toiminnan tehostamiselle ja varata resursseja vain tarpeen mukaisesti.

Henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen ja talouden tasapainottaminen edellyttää systemaattista lomien suunnittelua, jonka avulla vähennetään kertynyttä lomapalkkavelkaa. Henkilöstöä kannustetaan lisäksi ottamaan palkattomia vapaita mahdollisuuksien mukaan.

Henkilöstön määrä suunnitellaan vakansseina. Suunnittelussa käytettävä vakanssi tarkoittaa kokoaikaisen työntekijän vakituista tehtävää.

Henkilöstömäärärahoja varataan talousarvioon henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Henkilöstösuunnitelmassa on huomioitu aiempien vuosien toteumat ja tiedossa olevat muutokset. Henkilöstösuunnitelman toteutumista seurataan talouden raportoinnin yhteydessä.

Osaamistarpeiden tunnistamisella ja osaamisen kehittämisellä varaudutaan tarvittavaan osaamiseen lähitulevaisuudessa ja muuttuviin osaamistarpeisiin pidemmällä aikajänteellä. Ennakoivalla osaamisen suunnittelulla voidaan parantaa tuottavuutta sekä pidentää työuria. Osaamisen kehittämisen toimilla voidaan lisäksi vahvistaa työntekijän motivaatiota, lisätä työhyvinvointia ja luoda positiivista työnantajamielikuvaa.

Kaupunginhallitus varaa tarvittavan määrärahan osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Koulutussuunnitelman tekeminen vuodelle 2026 ohjeistetaan erikseen syksyn 2025 aikana.

4. Talousarviokirjan sisältö

Toimialat ja taseyksiköt laskevat ja esittävät toimintatulo- ja toimintamenoarviot talousarviovuodelle 2026 sekä taloussuunnitelmakaudelle 2027–2028 tämän ohjeistuksen mukaisesti. Taloussuunnitelmakauden vuosien 2027–2028 tulot ja menot esitetään talousarviokirjassa samassa määrärahataulukossa talousarviovuoden 2026 kanssa. Talouden kehityksessä on huomioitu määrärahoihin liittyvät toiminnan muutoksista johtuvat oikaisut sekä taloussuunnitelmakaudelle tiedossa olevat muutokset.

4.1 Rakenne ja perustelutekstit

Toimialan osalta esitetään:

- tuloslaskelma
- toiminta, toiminnan ja toimintaympäristön muutokset vuodelle 2026 sekä perustelut muutoksille
- toiminta, toiminnan ja toimintaympäristön muutokset vuosille 2027-2028 palvelualuekohtaiset tuloarviot ja määrärahat
- taktiset tavoitteet
- keskeiset suoritteet ja tunnusluvut
- riskiarviointi

Talousarviokirjassa perustelutekstit esitetään toimialatasolla. Tekstien tulee olla tiiviitä. Ylipitkät perustelut joudutaan karsimaan.

Tytäryhtiöiden osalta esitetään:

- toimiala
- toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset
- yhtiön talous (tuloslaskelma vuodelle 2026)
- hallitus
- henkilöstö
- yhtiön tavoitteet

5. Käyttötalous

5.1 Käyttötalouden sitovuus

Talousarviorakenne sitovuus

Toimialat (sitova taso)

Konsernitoimiala

Sivistystoimiala

Elinvoimatoimiala

Toimialat ja jakautuvat palvelualueisiin

Konsernitoimiala:

Konsernipalvelut

Ateria- ja puhtauspalvelut

Sivistystoimiala:

Varhaiskasvatuspalvelut

Opetuspalvelut

Vapaa-aika ja hyvinvointi

Elinvoimatoimiala

Hallinto ja kaavoitus

Maankäyttö ja elinkeinot

Yhdyskuntatekniikka

Lupa- ja valvontapalvelut

Tytäryhtiöt

Orimattilan Vesi Oy

Orimattilan Lämpö Oy

Orimattilan Asunnot Oy

Orimattilan Yrityskiinteistöt Oy

5.2 Käyttötalouden kehys

Raami esitys on laadittu huomioiden vain ulkoiset erät. Kaupungin sisäiset erät, joita ovat sisäiset vuokrat, ateria- ja puhtauspalveluiden veloitukset sekä toimialojen sisäinen edelleen vuokraus (esim. Liikuntatilojen vuokraus opetustoimelle) lisätään talousarvioon kaupunginjohtajan esityksessä.

Käyttötalouden kehys sitoo toimialoja ulkoisen toimintakatteen osalta.

Konsernitoimiala

1 000 euroa	TP 2024	TA 2025	Raami 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	934	316	218	218	218
Toimintakulut	-7 618	-8 182	-8 161	-8 040	-8 088
Toimintakate	-6 684	-7 866	-7 943	-7 822	-7 870

Sivistystoimiala

1 000 euroa	TP 2024	TA 2025	Raami 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	3 107	2 362	2 467	2 467	2 467
Toimintakulut	-28 468	-28 322	-29 058	-29 390	-30 030
Toimintakate	-25 361	-25 960	-26 591	-26 923	-27 563

Elinvoimatoimiala

1 000 euroa	TP 2024	TA 2025	Raami 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	6 589	2 949	2 787	2 677	2 677
Valmistus omaan käyttöön	53	80	80	80	80
Toimintakulut	13 770	-12 406	-12 438	-12 468	-12 532
Toimintakate	-7 127	-9 377	-9 571	-9 711	-9 775

5.3 Toimialojen talousarvion valmistelu

Kaupunginjohtaja, toimialajohtajat, palvelualuepäälliköt, yksiköiden esihenkilöt vastaavat omalta osaltaan talousarvion sekä käyttösuunnitelman mukaisten osamäärärahojen kohdistamisesta yksikkö- ja kustannuspaikkatasoille määrärahan seuranta varten.

Toimialojen talousarvion esityksen valmistelu talouden näkökulmasta:

- Laadintaohje KH 23.6.2025
- Toimialojen talousarvion valmistelu alkaa kesäkuussa
- Toimialojen alustavat talousarviot valmiit 26.8.2025 mennessä
- Valiokunnat käsittelevät omat talousarvioesityksensä 8.10.2025 mennessä

5.4 Käyttötalouteen liittyvät erityisohjeet

5.4.1 Talouden tasapainottamisen toimenpiteet

Vuosien 2026–2028 raamiin on huomioitu toukokuussa 2024 valtuuston päättämien talouden tasapainottamisen toimenpiteiden vaikutukset täysimääräisesti. Raamin laskennassa on huomioitu työehtosopimusten palkankorotusten vaikutukset.

Toimialojen valmistelussa on huomioitava jo päätetyt toimenpiteet ja tarvittaessa esitettävä uusia toimenpiteitä menojen kasvun hidastamiseksi, tulojen lisäämiseksi ja investointien priorisoimiseksi, jotta annetussa raamissa pysytään. Mahdolliset uudet toimenpiteet valmistellaan niin, että ne käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa elokuussa.

5.4.2 Maksut ja taksat

Valiokunnat tai valiokunnan jaosto päättävät palveluista ja tuotteista perittävistä maksuista ja niiden määräytymisperusteista kaupunginvaltuusto tai kaupunginhallituksen päättämisen periaatteiden mukaisesti.

Maksuja ja taksoja tulee tarkastella/päivittää vuosittain sekä lakimuutosten että viranomaisten antamien ohjeistusten perusteella. Maksujen ja taksojen tason korottaminen arvioidaan valiokunnissa.

5.4.3 Henkilöstömäärärahat

Henkilöstömäärärahat varataan määrällisen henkilöstösuunnittelun vakanssien ja niiden kustannusten perusteella. Kustannukset määräytyvät toteutuneiden palkkojen, näihin tehtävien korotusten ja näistä laskettavien henkilösivukulujen perusteella. Näiden lisäksi varataan tiettyjä muita henkilöstöön liittyviä määrärahoja ja tuloja.

Toimialat laativat vakanssiluettelon henkilöstöpäällikön ohjeistuksella. Vakanssiluettelo pohjautuu vakituisiin palvelussuhteisiin sekä hankerahoitettuihin että perintävaroin rahoitettuihin palvelussuhteisiin. Esitykset uusista vakansseista, vakanssien poistoista tai muutoksista nykyiseen vakanssiluetteloon tulee tehdä kaupunginjohtajan talousarvioneuvotteluihin. Vakanssiluettelo tulee osaksi talousarviota.

5.4.4 Palkat ja palkkiot

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on 1.5.2025–29.2.2028. Kehyslaskentaan on huomioitu tulevat vuosittaiset korotukset. Alla olevassa taulukossa on esitetty kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten mukaiset vuosittaiset sovitut korotukset vuosille 2026–2028.

Sopimuskorotukset mukaan lukien kehittämisohjelman korotukset	Prosenttia
2026	2,87
2027	2,80
2028	1,00

Toimialat varaavat tarvittavat määrärahat luottamushenkilöiden palkkioihin, kokouspalkkioihin ja asiantuntijapalkkioihin.

5.4.5 Henkilösivukulut (ennakko)

Henkilösivukulut lasketaan keskitetysti. Henkilösivukuluprosentteina käytetään talousarvion valmisteluvaiheessa alla olevia ennakkollisia sivukuluprosentteja. Sivukuluprosentit tarkastetaan kaupunginjohtajavaiheessa, kun Keva, Työllisyysrahasto ja Valtiovarainministeriö vahvistavat kyseiset maksut, mikäli ne ovat vahvistettu.

Sivukulut (ennakkotieto)	Prosentti
Työnantajan eläkemaksuprosentti (KVTES)	16,30
Työnantajan eläkemaksuprosentti (OVTES)	16,20
Työkyvyttömyyseläkemaksu	0,89
Taloudellisen tuen kustannus	0,03
Työnantajan sairausvakuutusmaksu	1,85
Työttömyysvakuutusmaksu	1,85
Tapaturmavakuutusmaksu	0,20
Yhteensä (KVTES)	20,57
Yhteensä (OVTES)	20,47

5.4.6 Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Toimialat varaavat henkilöstön ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen kehittämiseen sekä ylläpitämiseen tarvittavat määrärahat. Henkilöstöhallintoon varataan keskitetysti tarjottaviin koulutuksiin (mm. johtamisen ja esimiestyön kehittäminen) tarvittavat määrärahat.

5.4.7 Henkilöstön työhyvinvointi ja yhteisöllisyys

Toimialat varattavat määrärahat

- työhyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden lisäämiseen 40 euroa/vakanssi vuodessa

Keskitetysti kaupunkitasoisena varattavat määrärahat

- kulttuuri- ja liikuntaetuun henkilöstöpalveluihin 100 euroa/vakanssi vuodessa

5.4.8 Työterveydenhuolto

Toimialat varaavat määrärahat työterveydenhuollon tuloihin ja menoihin. Määrärahat ovat aiemmin olleet Konsernitoimialalla, mutta raamissa on huomioitu tulojen ja menojen siirto toimialoille.

Toimialat varaavat vakanssien määrän mukaisesti:

- tuloihin 260 euroa / vakanssi
- menoihin 670 euroa / vakanssi

5.4.9 Henkilöstön matkustaminen

Toimialat varaavat henkilöstön matkustamiseen tarvittavat määrärahat. Matkustamiseen liittyviä kustannuksia pitää pyrkiä vähentämään ja suosimaan etäkokouksia ja -koulutuksia.

5.4.10 Sisäiset erät

Sisäiset erät huomoidaan talousarviossa kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen. Sisäiset erät koostuvat mm. sisäisistä vuokrista, siivouspalveluista sekä ateriapalveluista. Sisäiset erät valmistellaan laskuttavan tahon toimesta ja käydään läpi maksavan tahon kanssa. Sisäiset erät viedään keskitetysti talousarvioon Konsernipalveluissa.

Sisäiset vuokrat muodostuvat ylläpitovastikkeesta, korjausvastuusta sekä pääomavastikkeesta.

- Ylläpitovastikkeella katetaan tilojen jatkuvasta ylläpidosta aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta siivousta
- Korjausvastikkeella korvataan rakennuksen teknistä kulumista (vastikkeella rakennus voidaan pitää alkuperäisessä kunnossa)
- Pääomavastikke on laskennallinen erä, jolla kiinteistön peruseräparannukset on mahdollista suorittaa (saattaa rakennus vastaamaan nykyajan vaatimuksia). Laskennassa on käytetty 3 % tilojen nykyhinnoista.

Tilapalveluiden tulee käydä mahdolliset vuokramuutokset ja toimitilojen muutokset toimialojen kanssa.

Tilapalvelut toimittavat tiedot sisäisistä vuokrista Konsernipalveluihin 19.9.2025 mennessä.

Muista sisäisistä eristä toimitetaan tiedot Konsernipalveluihin 3.10.2025 mennessä

5.4.11 Poistot

Poistot käsitellään talousarviokirjassa tuloslaskelman eränä. Poistojen laskemisessa käytetään toteutuneiden investointien poistosimulaatiota sekä arviota tulevien toteutuvien hankkeiden poistosuunnitelman mukaisista vuosittaisista poistoista. Pääsääntöisesti aktivoidun investoinnin poistolaskenta alkaa hankintakuukautta seuraavan kuukauden alusta. Poistolaskenta tehdään Konsernipalveluissa.

5.4.12 ICT -kustannukset

Toimialojen tulee varata tarvittava määräraha toimialan omiin sekä yhteisesti käytettäviin ict-järjestelmiin. Toimialojen tulee varata määrärahat mahdollisiin omien ict-järjestelmien hankintoihin sekä kehittämistarpeisiin. Yksiköiden on kriittisesti tarkasteltava järjestelmien ja hankintojen tarpeellisuutta. Toimialoilla budjetoidaan käyttötalouteen liittyvät toimialakohtaiset ICT-kustannukset, kuten toimialan tietojärjestelmiin liittyvät ylläpito- ja käyttöpalvelumenot, käyttöoikeusmaksut sekä työasemiin, mobiililaitteisiin ja toimiston perus-ICT-infraan liittyvät hankinta- ja palvelumaksut. Myös toimipisteiden muuttoihin liittyvät tietoliikenne- ja laitehankinnat budjetoidaan tulosalueille. Kaupunkitasoiset ict-kustannukset budjetoidaan konsernitoimialalla.